

NGUYỄN ANH THÁI
(Chủ biên)

Lịch sử thế giới hiện đại

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

NGUYỄN ANH THÁI (Chủ biên)
ĐỖ THANH BÌNH - NGUYỄN QUỐC HÙNG - VŨ NGỌC OANH
ĐẶNG THANH TOÁN - TRẦN THỊ VINH

LỊCH SỬ THẾ GIỚI HIỆN ĐẠI

1917 - 1995

(Tái bản lần thứ mười bốn)

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

LỜI NÓI ĐẦU

Cách mạng xã hội chủ nghĩa tháng Mười Nga năm 1917 mở ra một thời kì mới trong lịch sử thế giới - thời kì hiện đại. Từ Cách mạng tháng Mười Nga đến nay, lịch sử thế giới đã diễn ra rất nhiều sự kiện trọng đại, chằng chéo và phức tạp. Trong khuôn khổ của chương trình, chúng tôi tập trung vào những nội dung cơ bản sau đây :

- Thắng lợi của Cách mạng tháng Mười Nga đã dẫn đến sự ra đời của Nhà nước xã hội chủ nghĩa đầu tiên trên thế giới - Liên bang Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Xô viết (gọi tắt là Liên Xô), chiếm 1/6 diện tích Trái Đất. Nằm giữa vòng vây thù địch của chủ nghĩa đế quốc, nhân dân Liên Xô đã kiên cường xây dựng chế độ mới xã hội chủ nghĩa, thu nhiều thành tựu to lớn và liên tiếp đánh bại mọi âm mưu tấn công của chủ nghĩa đế quốc, tiêu biểu là thắng lợi của cuộc chiến tranh vệ quốc chống chủ nghĩa phát xít Đức trong những năm 1941 - 1945. Chính nhờ đó, sau Chiến tranh thế giới thứ hai, chủ nghĩa xã hội đã vượt ra khỏi phạm vi một nước, bước đầu hình thành một hệ thống thế giới với nhiều nước xã hội chủ nghĩa trên những lục địa khác nhau. Trong các thập niên 50 - 60 và 70, chủ nghĩa xã hội đã thực sự tồn tại như một lực lượng hùng hậu trên vũ đài quốc tế, góp phần quan trọng thúc đẩy sự nghiệp đấu tranh vì hoà bình, độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ xã hội của toàn nhân loại. Từ nửa sau những năm 80, chế độ xã hội chủ nghĩa ở nhiều nước lâm vào cuộc khủng hoảng trầm trọng rồi sụp đổ ở Liên Xô và các nước Đông Âu. Hiểu rõ những bước thăng trầm của chủ nghĩa xã hội trong gần một thế kỉ qua và những bài học kinh nghiệm của nó sẽ giúp chúng ta có những nhận thức đúng đắn để củng cố niềm tin về chủ nghĩa xã hội khoa học.

- Sự phát triển và thắng lợi của cách mạng giải phóng dân tộc trong thời kì hiện đại : bước phát triển mới của cách mạng giải phóng dân tộc sau Cách mạng tháng Mười (1918 - 1945) ; thắng lợi của cách mạng giải phóng dân tộc và sự sụp đổ của hệ thống thuộc địa của chủ nghĩa đế quốc sau Chiến tranh thế giới thứ hai ; công cuộc xây dựng đất nước của các dân tộc Á, Phi, Mĩ Latinh sau khi giành được độc lập dân tộc. Thắng lợi của sự nghiệp cách mạng giải phóng dân tộc là một trong những biến chuyển to lớn làm thay đổi căn bản tình hình thế giới và bộ mặt của xã hội loài người. Cần hiểu rõ những thách thức và khó khăn ở một số nước Á, Phi, Mĩ Latinh hiện nay và nguồn gốc của nó.

- Sự phát triển của chủ nghĩa tư bản ở thời kì hiện đại : các giai đoạn phát triển thăng trầm của chủ nghĩa tư bản từ năm 1918 đến năm 1939 và sự xuất hiện của chủ nghĩa phát xít dẫn đến Chiến tranh thế giới thứ hai, sự phát triển của chủ nghĩa tư bản sau Chiến tranh thế giới thứ hai mà thường được gọi là chủ nghĩa tư bản hiện đại với những đặc điểm nổi bật của nó. Hiện nay, chủ nghĩa tư bản hiện đại đã có những bước phát triển chưa từng thấy về kinh tế và khoa học - kĩ thuật, đời sống vật chất và tinh thần của con người được nâng cao vượt bậc, nhưng trong lòng của chủ nghĩa tư bản hiện đại, vẫn chứa đựng những mâu thuẫn không thể khắc phục được (sự cạnh tranh gay gắt giữa các nước tư bản, hiện tượng quá chênh lệch giữa giàu và nghèo, xã hội bất công, tội ác và bạo lực...).

- Những nét lớn về phong trào cộng sản và công nhân quốc tế thời kì hiện đại : Quốc tế Cộng sản và những hoạt động của nó (1919 - 1943) ; những phong trào công nhân tiêu biểu ở các nước tư bản ; phong trào cộng sản và công nhân quốc tế sau Chiến tranh thế giới thứ hai.

- Quan hệ quốc tế thời kì hiện đại : sự hình thành và sụp đổ của các trật tự thế giới theo "hệ thống Vécxai - Oasinhton" (1919 - 1945) và "trật tự hai cực Ianta" (1945 - 1991) ; xu thế phát triển của quan hệ quốc tế.

- Cuộc cách mạng khoa học - kĩ thuật sau Chiến tranh thế giới thứ hai với những thành tựu kì diệu của nó, đã tác động sâu sắc đến các mối quan hệ quốc tế, đến mọi mặt đời sống của con người và đưa lịch sử nhân loại chuyển sang một nền văn minh mới - nền văn minh thứ ba sau nền văn minh nông nghiệp, văn minh công nghiệp mà thường được gọi là "nền văn minh hậu công nghiệp" hay "nền văn minh trí tuệ".

Từ Cách mạng tháng Mười Nga năm 1917 đến nay, nội dung chủ yếu của lịch sử thế giới hiện đại là cuộc đấu tranh dân tộc và đấu tranh giai cấp rộng lớn, quyết liệt giữa một bên là các nước xã hội chủ nghĩa, các dân tộc bị áp bức, giai cấp công nhân và nhân dân các nước với một bên là chủ nghĩa đế quốc, chủ nghĩa thực dân, chủ nghĩa phát xít, chủ nghĩa quân phiệt và các thế lực phản động khác nhằm giành bốn mục tiêu lớn : hoà bình, độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ xã hội. Mặt khác, cũng là cuộc đấu tranh gay gắt, quyết liệt giữa các cường quốc nhằm tranh giành phân chia "phạm vi thế lực" và thiết lập một trật tự thế giới có lợi cho mình.

Tuy có những bước thăng trầm khác nhau song xu hướng phát triển của lịch sử thế giới hiện đại là không ngừng tiến lên theo quy luật tiến hoá của nhân loại - quy luật tiến lên chủ nghĩa xã hội trên phạm vi toàn thế giới.

Lịch sử thế giới hiện đại, đặc biệt là giai đoạn từ sau Chiến tranh thế giới thứ hai đến nay, hết sức phức tạp ; có nhiều sự kiện vẫn còn đang tiếp diễn và những hệ quả, ý nghĩa của nó vẫn chưa thể đoán định rõ ràng, chính xác được, chưa kể cách nhận định, đánh giá lịch sử cũng rất khác nhau, thậm chí trái ngược nhau.

Để phục vụ việc giảng dạy - học tập của cán bộ giảng dạy, sinh viên khoa sử các trường đại học và cao đẳng cùng đông đảo những người quan tâm đến lịch sử thế giới, chúng tôi biên soạn cuốn Lịch sử thế giới hiện đại (từ 1945 đến 1995) trên cơ sở sửa chữa và bổ sung bộ Lịch sử thế giới hiện đại gồm 4 tập do NXB Đại học Quốc gia xuất bản năm 1996. Cuốn sách lần này được biên soạn dưới hình thức thông sử, các chương trong sách có mối quan hệ chặt chẽ theo trình tự thời gian qua quá trình phát triển của các giai đoạn.

Trong cuốn sách xuất bản lần này, chương Quan hệ quốc tế (1929 - 1939) và chương Chiến tranh thế giới thứ hai (1939 - 1945), chúng tôi có sử dụng một số tư liệu và ý kiến nhận định đánh giá của PGS Nguyễn Xuân Trúc trong cuốn Lịch sử thế giới hiện đại - tập III, NXB Giáo dục, Hà Nội, 1975. Xin chân thành cảm ơn PGS Nguyễn Xuân Trúc.

Cuốn sách này chắc không tránh khỏi hạn chế, thiếu sót, mong các độc giả góp ý kiến.

Chủ biên
Giáo sư NGUYỄN ANH THÁI

Phần một

LỊCH SỬ THỂ GIỚI
HIỆN ĐẠI
(1917 - 1945)

